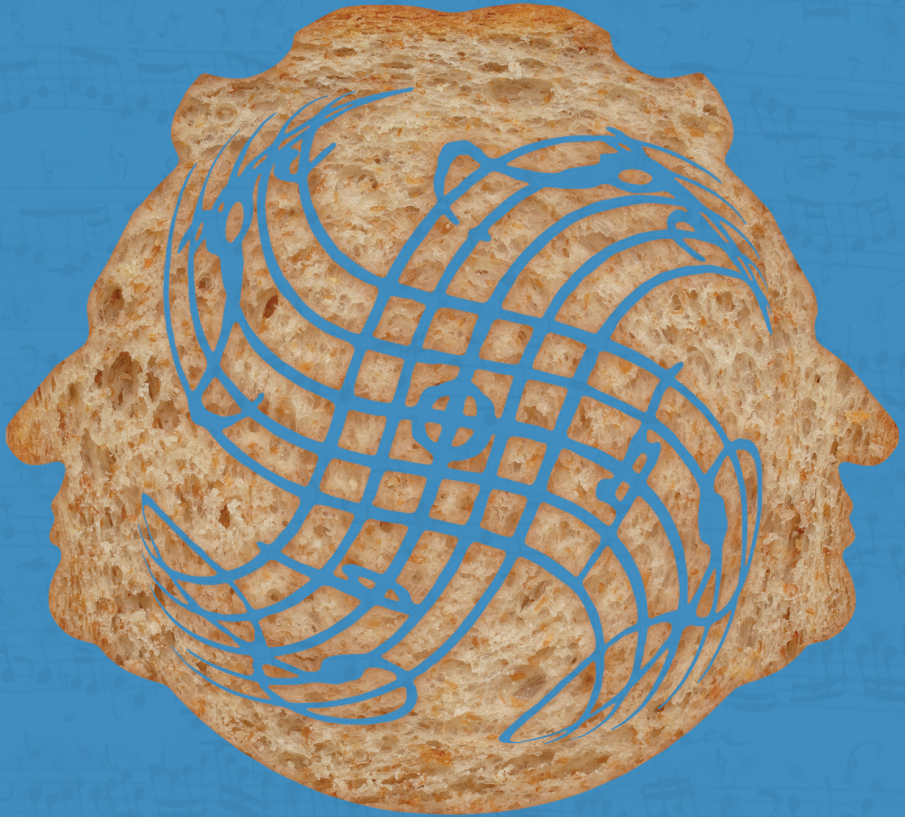

SØNDAG 22. MAJ 2016 15.00

BACHKANTATER

KANTATE 39 "BRICH DEM HUNGRIGEN DEIN BROT" KANTATE 194 "HÖCHSTERWÜNSCHTES FREUDENFEST"
BWV 240 SANCTUS I G-DUR

Johann Sebastian Bach
ENGHAVE BAROK

KLAUDIA KIDON • DANIEL CARLSSON • MATHIAS HEDEGAARD • JAKOB BLOCH JESPERSEN

WWW.ENGHAVEBAROK.DK

ENGHAVE KIRKE

SØNDER BOULEVARD 120 - OVERFOR ENGHAVE S-STATION

FRI ENTRÉ

STATENS KUNSTFOND, DEN BØHMSKE FOND
AUGUSTINUS FONDEN, TOYOTA FONDEN M.FL.

VESTERBRO SOGN

FOLKEKIRKEN PÅ VESTERBRO

KANTATER AF JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Kantate 194 "Höchsterwünschtes Freudenfest"

Kammertonen har løbende ændret sig op igennem musikhistorien, ligesom den også har varieret fra land til land. I 1600-tallets Italien klingede Monteverdis og Friscobaldis A i omegnen af 465 Hz, mens det samme noterede A i Lullys og Rameaus Frankrig – og i Purcells England – klingede halvanden to under, i 392 Hz. På Buxtehudes tid var orglerne i Skandinavien og Nordtyskland stemt mellem A=465 Hz og helt oppe i 480'erne. Mozarts A klingede i 430 Hz, mens Brahms' klingede i 438 Hz, og således bevæger vi os i 1800-tallets slutning hen imod det moderne A=440 Hz, der blev vedtaget som international standard på en kongres i London i 1939. Mange symfoniorkestre stemmer dog i dag oppe i 442 og 443 Hz, så A'ets historie fortsætter...

Når vi taler om *kammertone*, er det altså en variabel, snarere end en konstant. *Kammertonen* har udviklet sig igennem tiden og med mange lokale varianter. I Tyskland opererede man på Bachs tid hovedsagligt med to stemninger: *Kortone* (også kaldet *cornet-tone* eller *orgeltone*) A=465 Hz og *Kammertone* A=415 Hz. Dermed klang *Kammertonen* præcis en tone under *Kortonen*.

Men udover de to, fandtes desuden den *lave franske kammertone* A=392 Hz, som ligeledes blev brugt i kammermusikalske sammenhænge, da mange traversfløjter og oboer var bygget til at spille i denne stemning. Den *lave kammertone* vender vi tilbage til senere. Den er nemlig relevant i forbindelse med Kantate 194.

Kortonen var den stemning, som orglerne traditionelt var stemt i, og den knyttede sig, som navnet antyder, til kirken og dens kormusik. *Kammertonen* derimod, knyttede sig til kammermusikken – altså den verdslige koncertante musik. Og med dennes og de mange instrumenters indtog i kirkerne, skulle man finde en måde, hvorpå de to forskellige stemninger – *kortone* og *kammertone* – kunne fungere i et harmonisk samliv, så at sige. Det lod sig ganske enkelt gøre ved at transponere orgelstemmen en tone ned, så den passede til de øvrige instrumenters *kammertone*. Orglet var altså, når det spillede koncertant musik, at betragte som et transponeret instrument på lige fod med eksempelvis obo d'amore, horn, trompet osv. Når stemmerne skulle skrives ud, vidste kopisterne altså, at de skulle notere orglets continuo-stemme en tone under den, som var noteret i partituret. Når cello, kontrabas, fagot, lut og cembalo eksempelvis spillede et A, så spillede orglet et G, men de klingede som den samme tone. Alle orgelstemmerne til Bachs kantater og oratorier er således noteret en tone under det øvrige partitur. Et kuriøst eksempel på konsekvensen af denne fremgangsmåde er orgelstemmen til Leipzig verisonen af Kantate 21 i c-mol, som med transponeringsproceduren resulterer i en orgelstemme noteret i den usædvanlige toneart b-mol, der har hele fem faste fortegn.

Men i tilfældet Kantate 194 "Höchsterwünschtes Freudenfest" har vi at gøre med en "afviger" fra de sædvanlige stemningsmæssige forhold, der gør sig gældende for langt de fleste af Bachs kantater. Det skyldes, at Kantate 194 har en snørklet historie, der kan føres tilbage til Bachs tid som hofkomponist i Cöthen (1717–1723). I disse år skrev Bach hovedsagligt kammer- og orkestermusik, og denne kantate har netop sin oprindelse i den genre. Ved hoffet i Cöthen var man inspireret af den franske musik og mode, hvorfor denne kantate oprindeligt er tiltænkt den dybere klingende *franske kammertone* (A=392 Hz).

Åbningskoret menes muligvis at være en bearbejdelse af en orkestersats, en *fransk ouverture*, hvortil Bach senere tilføjede sangstemmerne til den midterste B-del til brug for en verdslig kantate (BWV 194a). Herfra er kun få instrumentale stemmer bevaret, så vi kender ikke teksten til denne tidlige udgave af kantaten. Men musikken og strukturen er i store træk identisk med Kantate 194, dog afsluttende med en *sarabande*-lignende korsats i stedet for kirkekantatens slutkoral. Dens kammermusikalske fortid ses desuden i kantatens overordnede struktur: Kantate 194 og dens verdslige søster BWV 194a er anlagt som en *suite*, med en *fransk ouverture* som åbning, efterfulgt af arier, som hver repræsenterer en dansesats: bassens arie (3. sats) er en *pastorale*, sopranens arie (5. sats) er en *gavotte*, tenorens arie (8. sats) er en *gigue*, sopran/bas-duetten (10. sats) er en *minuet*, og i BWV 194a's tilfælde altså afsluttende med et *sarabande*-kor i stedet for en koral.

2. november 1723, et halvt år efter, at Bach var tiltrådt sin stilling i Leipzig, skulle orglet i den nærliggende by Störmthal indvies og den nylige istandsættelse af kirken fejres. Til denne festlige anledning fik Bach skrevet en ny og passende tekst til sin verdslige kantate. Især i første del, har teksten talrige referencer til det istandsatte interiør og indvielsen af orglet: I 1. sats hører vi om *"Den højstønskede glædesfest, som Herren til sin herlighed, i den nybyggede Helligdom, fornøjeligt lader os holde"*. *"Lad dette hus være dig til behag"* synger Bassen i 2. sats, og i 3. sats forsikrer alten, at *"Hvad den Højestes hellige væsen har udvalgt sig til bolig, vil ingen nat tildække"*. Første del afsluttes med 6. og 7. vers af Johann Heermanns salme *"Treuer Gott, ich muß dir Klagen"*.

I kantatens anden del hyldes *Treenigheden* i tenorens recitativ (7. sats), og derefter i arien (8. sats) som *"Den Højeste, hvis tilstedeværelse alene kan være kilden til vores glæde"*. Den mest bemærkelsesværdige tekst i kantaten er dog dialogen mellem bas og sopran til det følgende recitativ (9. sats). Her repræsenterer bassen *tvivlen* og soprannen *forsikringen*. Vi er ved flere lejligheder her i Enghave Kirke stødt på dialoger mellem sopran og bas, men da har det været mellem *Sjælen* og *Jesus*. I Kantate 66 findes der dog en dialog som minder om nærværende, nemlig mellem *frygten*, som synges af alten og *håbet* som er repræsenteret ved tenoren. Den kantate har vi stadig til gode at høre i Enghave Kirke.

I duetten (10. sats) refereres atter til Guds hus: *"O hvor velgørende er det for os, at Gud har udset sig sit hus"*. Særligt i de to dialoger mellem sopran og bas kan vi skimte kantatens verdslige oprindelse, og det er let forestille sig dialogen mellem to mytiske karakterer. I Juleoratoriet, der ligesom Kantate 194 er et parodiværk over et verdslig forelæg, finder vi en parallel i duetten mellem sopran og bas *"Herr, dein Mitleid, dein Erbarmen"*. I sin verdslige form i kantaten BWV 213 - *"Laßt uns sorgen, laßt uns wachen"* er duetten en dialog mellem Hercules og Dyden; *"Ich bin deine, du bist meine"*, men den bliver i sin geistlige form til en art åndelig kærlighedsduet, ligesom det gør sig gældende i nærværende kantate.

I det afrundende recitativ (11. sats) taler bassen direkte til menigheden og opfordrer dem til at forberede sig på, at Gud tager bolig i deres hjerter: *"Gud bor ikke kun i hvert et bryst, han bygger sig også her et hus"*, og sidestiller således kirken istandsættelse med den indre klargørelse af sjæl og hjerte, til at Gud kan flytte ind. I den sidste koral, 9. og 10. vers af Paul Gerhardts salme *"Wach auf mein Herz, und singe"*, følges tanken om Guds indflytning i hjertet til dørs: *"Med velsignelse mig beskytte/Mit hjerte er din hytte."*

Med tekstens referencer til Helligånden og Treenigheden fandt Bach kantaten egnet til brug for Trinitatis søndag, der jo netop er Treenighedens festdag, og 4. juni det følgende år 1724, fik Leipzig-menigheden kantaten at høre for første gang. Vi kender i dag til yderligere to opførelser, henholdsvis 16. juni 1726, hvor den blev opført i en lettere revideret version med obligat orgelstemme, og 20. maj 1731, men det kan ikke udelukkes, at den har været opført endnu flere gange i løbet af Bachs ansættelse i Leipzig.

Og nu endelig tilbage til det føromtalte kammertone-problem: I forbindelse med opførelserne af Kantate 194 i Leipzig opstod netop problemet omkring de forskellige stemninger. I og med, at kantaten havde sit udspring i det verdslige materiale fra Cöthen i *lav kammertone*, var det sædvanligvis uproblematisk ægteskab mellem *kortone* og *kammertone* sat ud af spillet. Bach måtte derfor opføre kantaten i lav kammertone og lade strygerne stemme en halv tone ned og træblæserne bruge "franske" instrumenter, som klang i A=392 Hz. At det var sådan Bach løste problemet, kan ses ved, at nogle af stemmerne har påskriften *"Tief-kammerton"* og at orgelstemmen er noteret en lille terts under orkester- og sangstemmerne, som er noteret i B, mens orgelet er noteret i G. *

I og med at kantaten var tiltænkt den lave stemning er sangstemmerne noteret usædvanlig højt. Det gælder i særdeleshed for basstemmen, der er noteret en terts højere end det omfang Bach normalvis benytter sig af. Bach valgte derfor til sin anden Leipzig-udgave 1726 (som blev spillet i almindelig kammertone), at notere lavere liggende alternativer til flere høje passager i bassens recitativer. I bassens arie findes der dog ingen ændringer, så vi må formode, at bassen enten har stået prøvelsen igennem eller, at en anden lysere stemmetype har fået pålagt opgaven.

Vi har til lejligheden fremskaffet tre barokoboer i 392 Hz. Violinerne har medbragt to instrumenter i hhv. 392 og 415 Hz (det er meget risikabelt at stemme instrumenterne en halv tone op med kort varsel, og resten af dagens værker skal spilles i 415 Hz). Viola, fagot, cello, violone og orgel spiller på instrumenter der

stemmer i 415 hz, men efter transponerede stemmer, og på den måde går det hele går op så kantaten kommer til at klinge der hvor Bach oprindeligt komponerede den.

Kantate 39 "Brich dem Hungrigen dein Brot"

er skrevet til første søndag efter Trinitatis. Den havde sin førsteopførelse 23. juni 1726 og hører dermed til Bachs tredje kantateårgang. Søndagen inden, på Trinitatis Søndag 16. juni, havde Bach genopført Kantate 194 "Höchsterwünschtes Freudenfest". Der fandt muligvis en senere opførelse sted af Kantate 39 på tilsvarende søndag i 1732. På det tidspunkt befandt en større gruppe protestantiske flygtninge sig i Leipzig, som var blevet drevet på flugt fra Salzburg. Dette forhold, kombineret med kantatens opfordring til at dele med den fremmede og dem som intet har, har givet kantaten tilnavnet "Flygtningekantaten". Det er da også det seneste års flygtningestrømme til Europa, som er anledningen til, at vi i Enghave Barok syntes, det var på sin plads at programsætte netop denne kantate, som ihukommelse af dens aktuelle budskab.

Kantatens tekst har Bach hentet fra samlingen *Sontags- und Fest-Andachten* (Meiningen 1704)**, som i dag tilskrives Hertug Ernst Ludwig I af Sachsen-Meiningen. I løbet af 1726 fremførte Bach hele 18 kantater af sin grandfætter Johann Ludwig Bach, som var hofkapelmester i Meiningen, ikke langt fra Johann Sebastians fødeby Eisenach. Teksterne til Johann Ludwig Bachs kantater stammer alle fra førnævnte samling, og tilsyneladende lod Johann Sebastian sig inspirere af sin grandfætters værker, for hele syv kantater fra denne Leipzig-årgang deler tekster og opbygning med Johann Ludwigs. Disse kantater falder alle i to afsnit – et før, og et efter prædiken – som hver bygger på henholdsvis det gamle og det ny testamente: Del 1: Kor (GT) – recitativ – arie, Del 2: recitativ (NT) – arie – recitativ – koral.

Åbningskoret er et lille mesterværk i sig selv. Det falder i tre overordnede afsnit som hver knytter sig til et tekstled fra Esajas Bog 58, 7-8. Det er værd at bemærke, at teksten her er let omskrevet. Hvor det gammeltestamentlige citatet lyder "Du bryder dit brød til de sultne..." bringes det her i bydeform: "Bryd dit brød til de sultne..." At dele sit brød med de fattige, og at give husly til de hjemløse bliver således en konkret kristen fordring, sidestillet med den som Jesus selv giver i bl.a. Næstekærlighedsbuddet og Bjergrædiken. Satsen åbner – ikke tilfældigt – med akkorder, som brydes nedad gennem instrumentgrupperne. Først blokfløjterne, så oboerne, og så strygerne. Dette brudte motiv munder ud i en vederkvægende legato-sekvens, før koret sætter ind, med det indledende motiv som akkompagnement. Ud af dette motiv springer en fuga mellem sangstemmerne, mens orkesteret fortsætter det tørre brudte mønster. Stemmerne mødes sluttelig i homofoni, førend åbningen gentages, og hele afsnittet dermed danner sin egen lille A-B-A form. I det følgende afsnit skifter taktarten fra 3/4 til 4/4. Temaet til dette korte afsnit deles, ligesom teksten, op i to: først som spørgsmål: "Ser du en nogen" fulgt af svaret: "så klæd ham på". Til satsens sidste del skiftes atter taktart, nu til den hurtigere og dansante 3/8-takt. Og det er da også himmerigets salighed vi får i sigte i de to afsluttende fugagennemføringer: "Da skal dit lys bryde frem som morgenrøden, og dit sår vil hurtig læges, din retfærdighed går forud for dig, og Herrens herlighed er bag dig".

I bassens recitativ fortsættes denne tanke. Ved at efterfølge Herrens eksempel og udvise samme gavmildhed, som han har vist os, nærmer vi os himmeriget: "Barmhjertigheden, som hviler på den næste, kan mere end nogen gave trænge sig ind til Hans hjerte". Det samme gør sig gældende i altens arie: At udvise gavmildhed og næstekærlighed er at sammenligne med at så, for derefter at kunne høste i himlen: "Hans barmhjertighed at efterfølge, strør sæd ud her, som vi vil høste dér". Netop ordet *strø* viser Bach ved at lade alt-sangeren sprede ordet ud, alt imens kornene, som først kastes op og siden lander på marken, illustreres med store spring; først opadgående og derefter nedadgående, i obo og violin.

Anden del åbnes med det nytestamentlige citat. Men det bringes her ikke i form af et recitativ, som det gør sig gældende for de øvrige kantater til tekster fra Meiningen-samlingen, men derimod i en sats, hvis stil ligger mellem arioso og arie. Med valget af bas-sangeren til denne tekst fra Hebræerbrevet 13, 16: "Glem heller ikke godgørelse og gavmildhed; det er den slags ofre, Gud finder behag i" skaber Bach indtrykket af, at det her er Jesus selv, som taler.

I den følgende arie er vi endelig hensat til himmelen med to unisone fløjter, og med sopranen, som overfor Herrens åsyn ønsker at fremstå taknemmelig. Men Herren ønsker intet offer. "Hvordan skal jeg da, o Herre, tilbagebetale dig tilstrækkeligt?" fortsætter alten i sit afrundende *accompagnato* recitativ med strygerledsagelse. "Jeg har intet andet end min sjæl at give dig. Ønsket om at være min næste til tjeneste.

Til den fattige, at give, hvad du har bevilget mig..."

I den afsluttende firestemmige koral opsummeres kantates næstekærlighedsfordrende budskab i et vers af salmen *"Freu dich sehr, o meine Seele"*, med klar reference til Jesu bjergprædiken: *"Salige er de, som forbarmer sig over den fremmedes nød"*.

BWV 240 Sanctus i G-dur

Udover kantaterne, som blev fremført før og efter prædiken, skrev Bach i Leipzig-årene også en række latinske værker passende til de traditionelle messeled – især til *Kyrie*, *Gloria* og *Sanctus*. Her i Enghave Kirke har vi tidligere stiftet bekendtskab med de fire *Missa Brevis* (BWV 233–236), som alle har tekst til de to indledende messeled *Kyrie* og *Gloria*, ligesom vi også har hørt *Sanctus i D* (BWV 238). De latinske messe-satser har indgået som del af liturgien – i hvert fald på festlige helligdage. I den højmesseforordning, der var gældende under Bachs virke i Leipzig, kan man læse at *Kyrie "skal synges med eller uden instrumenter, nogle gange på tysk og andre gange på latin"*. Her står også, at *Gloria* kunne opføres på latin med orkesterakkompagnement, eller som menighedssang på tysk.

Sanctus i G med værkfortegnelsesnummeret BWV 240 er af tvivlsom oprindelse. I listen over boet efter Carl Philipp Emmanuel Bach var denne *Sanctus*-sats tilskrevet hans far Johann Sebastian. Det er dog højst tvivlsomt om dette er et værk fra J.S. Bachs egen hånd. At Bach skulle have skrevet denne sats i Leipzig, på toppen af sin kompositoriske formåen, synes ligefrem at være usandsynligt. Det kan muligvis være en bearbejdelse af et ungdomsværk, men der er nok snarere tale om en transskription af en anden komponists værk.

Bach gjorde i vid udstrækning brug af andre komponisters værker i sit embede som kantor i Leipzig. Som nævnt i teksten til Kantate 39, fremførte Bach i 1726 hele 17 kantater af Johann Ludvig Bach, og derudover en Markus-Passion af Reinhard Keiser (en komponist også Händel "lånte" materiale fra til en lang række værker). I 1730'erne og 40'erne opførte Bach flere kantater af både Telemann og Händel. Af sidstnævnte ikke mindst den store *Brockes-Passion*.

Men særligt de latinske værker synes at have været genstand for Bachs lyst til at genbruge egne kompositioner og låne materiale fra andre komponister. Hans fire *Missa Brevis* er alle *parodi-værker* bestående af satser hentet fra egne kantater. *Sanctus i d-mol* (BWV 239) er en afskrift af en ukendt komponist, *Sanctus i D* (BWV 241) er et arrangement hentet fra Johann Caspar Kerll's *Missa superba*, mens *Sanctus i F* (uden BWV-nummer) er af Bachs elev Johann Ludwig Krebs.

Af Bachs transskriptioner skal i øvrigt nævnes seks messer af Giovanni Battista Bassani, som Bach afskrev i 1740'erne. Til Bassanis messe i F-dur tilføjede Bach selv en kort Credo-intonation (BWV 1081). Giovanni Pierluigi da Palestrinas seksstemmige *Missa sine nomine* afskrev Bach ligeledes og føjede hertil *colla parte*-strygere og messingensemble. Desuden findes afskrifter og bearbejdelser af værker af Antonio Caldare, Johann Gottlieb Goldberg og Bachs forgænger i Leipzig-embedet Johann Kuhnau, samt en række uidentificerede værker.

Om end disse værker ikke er af Bach, giver de os i dag et indblik i Bach's kendskab til, og nysgerrighed om andre komponisters arbejder. Vi får desuden et indblik i hans mere praktiske og pragmatiske tilgang til afviklingen af kirkemusikken i 1730'erne og 1740'erne, hvor Bachs egne kantateårgange var afsluttet og hans embede i større grad bestod i at genopføre egne – og altså også andre komponisters – værker.

Jakob Bloch Jespersen

* I løbet af sit første år i Leipzig brugte Bach de lavtklingende træblæsere til kantaterne BWV 22, 23, 63 og 194, samt i første version af Magnificat. Disse instrumenter blev dog udfaset, og ses kun få gange siden i materialet fra Bachs Leipzig-år. Skulle man være i den usandsynlige situation, at man finder kammertonens historie interessant, kan Bruce Haynes' bog *A History of Performing Pitch: The Story of A'* varmt anbefales.

** Vi har i Enghave Kirke tidligere hørt to kantater med tekster fra samlingen *Sontags- und Fest-Andachten* (Meiningen 1704), nemlig Kantate 17 *"Wer Dank opfert, der preiset mich"* og Kantate 43 *"Gott führet auf mit Jauchzen"*. De syv kantater til tekster fra denne samling er BWV 17, 39, 43, 45, 88, 102 og 187.

PROGRAM

*Af hensyn til et sammenhængende forløb beder vi om,
at eventuelt bifald først finder sted til sidst*

Kantate 194 "Höchsterwünschtes Freudenfest"

Prima parte

1. Kor

Höchsterwünschtes Freudenfest,
Das der Herr zu seinem Ruhme
Im erbauten Heiligtume
Uns vergnügt begehen lässt.
Höchsterwünschtes Freudenfest!

Vi har inderligt ønsket denne glade fest,
som Herren til sin pris
lader os fejre
i den nye helligdom.
Vi har indeligt ønsket denne glade fest!

2. Recitativo - bas

Unendlich großer Gott, ach wende dich
Zu uns, zu dem erwählten Geschlechte,
Und zum Gebete deiner Knechte!
Ach, lass vor dich
Durch ein inbrünstig Singen
Der Lippen Opfer bringen!
Wir weihen unsre Brust dir offenbar
Zum Dankaltar.
Du, den kein Haus, kein Tempel fasst,
Da du kein Ziel noch Grenzen hast,
Lass dir dies Haus gefällig sein,
es sei dein Angesicht
Ein wahrer Gnadenstuhl, ein Freudenlicht.

Uendeligt store Gud, vend dig
til os, din udvalgte slægt
og hør dine tjeneres bøn!
Ja, lad ved inderlig sang
vore læber frembære
offer for dig!
Vi gør vort bryst til dit takkealter.
Du, som ikke kan rummes
i noget hus eller tempel,
da du hverken har begyndelse eller ende,
lad dette hus være dig til behag,
lad det være dit åsyn,
en sand nådens stol, et glædens lys.

3. Aria - bas

Was des Höchsten Glanz erfüllt,
Wird in keine Nacht verhüllt,
Was des Höchsten heiliges Wesen
Sich zur Wohnung auserlesen,
Wird in keine Nacht verhüllt,
Was des Höchsten Glanz erfüllt.

Hvad der fyldes af den Højestes glans,
kan ikke skjules af natten,
hvad den Højestes hellige væsen
udvælger sig til bolig,
kan ikke skjules af natten,
hvad der fyldes af den Højestes glans.

4. Recitativo - sopran

Wie könnte dir, du höchstes Angesicht,

Hvor kunne du højeste åsyn,

Da dein unendlich helles Licht
Bis in verborgne Gründe siehet,
Ein Haus gefällig sein?
Es schleicht sich Eitelkeit allhie an allen Enden ein.
Wo deine Herrlichkeit einziehet,
Da muss die Wohnung rein
Und dieses Gastes würdig sein.
Hier wirkt nichts Menschenkraft,
Drum lass dein Auge offenstehen
Und gnädig auf uns gehen;
So legen wir in heilger Freude dir
Die Farren und die Opfer unsrer Lieder
Vor deinem Throne nieder
Und tragen dir den Wunsch in Andacht für.

du, hvis uendeligt klare lys
ser ned i det skjulte dyb,
dog finde behag i et hus?
Forfængelighed sniger sig herind
fra alle kanter.
Hvor din herlighed drager ind,
skal boligen være ren og gæsten værdig.
Her udretter menneskets kræfter intet,
lad derfor dit øje være åben
og se nådigt til os.
Vi lægger da i hellig glæde
vore slagteofre og sangofre
ned for din trone
og frembærer andægtigt vort ønske.

5. Aria - sopran

Hilf, Gott, dass es uns gelingt,
Und dein Feuer in uns dringt,
Dass es auch in dieser Stunde
Wie in Esaiae Munde
Seiner Wirkung Kraft erhält
Und uns heilig vor dich stellt.

Hjælp os, Gud, at det må lykkes os,
at din ild trænger ind i os,
så ilden også i denne stund,
som i Esajas mund,
virker med sin kraft,
så vi kan stå hellig foran dig.

6. Koral

Heilger Geist ins Himmels Throne,
Gleicher Gott von Ewigkeit
Mit dem Vater und dem Sohne,
Der Betrübten Trost und Freud!
Allen Glauben, den ich find,
Hast du in mir angezündt,
Über mir in Gnaden walte,
Ferner deine Gnad erhalte.

Du Helligånd, som troner i himlen,
den samme Gud fra evighed
med Faderen og Sønnen,
den bedrøvedes trøst og glæde!
Al tro, som er i mig,
har du antændt,
råd nådigt over mig,
lad mig beholde din nåde.

Deine Hilfe zu mir sende,
O du edler Herzensgast!
Und das gute Werk vollende,
Das du angefangen hast.
Blas in mir das Fünklein auf,
Bis dass nach vollbrachtem Lauf
Ich den Auserwählten gleiche
Und des Glaubens Ziel erreiche.

Send mig din hjælp,
du ædle hjertegæst!
Fuldend det gode værk,
som du har begyndt.
Lad gnisten i mig blusse op,
indtil jeg efter fuldendt livsforløb
er blandt de udvalgte
og når frem til troens mål.

Læsning: Johannes 3, 1-15

Kantate 194 "Höchsterwünschtes Freudenfest"

Parte seconda

7. Recitativ - tenor

Ihr Heiligen, erfreuet euch,
Eilt, eilet, euren Gott zu loben:
Das Herze sei erhoben
Zu Gottes Ehrenreich,
Von dannen er auf dich,
Du heilige Wohnung, siehet
Und ein gereinigt Herz zu sich
Von dieser eitlen Erde ziehet.
Ein Stand, so billig selig heißt,
Man schaut hier Vater, Sohn und Geist.
Wohlan, ihr gotterfüllte Seelen!
Ihr werdet nun das beste Teil erwählen;
Die Welt kann euch kein Labsal geben,
Ihr könnt in Gott allein
vergnügt und selig leben.

Glæd jer, I hellige
skynd jer at prise jeres Gud:
Lad hjertet være ophøjet
til Guds ærefulde rige,
hvorfra Han ser ned på dig,
du hellige bolig,
og drager et rent hjerte til sig
fra denne forfængelige jord.
Et sted, der med rette kaldes saligt,
her ser man Fader, Søn og Helligånd.
Velan, I sjæle opfyldt af Gud!
I vælger nu den bedste del;
verden kan ikke give jer lindring,
kun i Gud kan I leve
glade og salige.

8. Arie - tenor

Des Höchsten Gegenwart allein
Kann unsrer Freuden Ursprung sein.
Vergehe, Welt, mit deiner Pracht,
In Gott ist, was uns glücklich macht!

Alene den Højestes tilstedeværelse
kan være jeres glædes kilde.
Du kan forgå, du verden med din pragt,
hos Gud er, hvad der gør os lykkelige!

9. Recitativo (Duet) - bas & sopran

Kann wohl ein Mensch
zu Gott im Himmel steigen?
*Der Glaube kann den Schöpfer
zu ihm neigen.*
Er ist oft ein zu schwaches Band.
*Gott führet selbst
und stärkt des Glaubens Hand,
Den Fürsatz zu erreichen.*
Wie aber, wenn des Fleisches Schwachheit
wollte weichen?
*Des Höchsten Kraft
wird mächtig in den Schwachen.*
Die Welt wird sie verlachen.
*Wer Gottes Huld besitzt,
verachtet solchen Spott.*

Kan et menneske
stige op til Gud i himlen?
*Troen kan bringe ham
nærmere Skaberen.*
Det er ofte et for svagt bånd.
*Gud leder og styrker
selv troens hånd
for at opnå dette.*
Men hvad, hvis kødet
i sin svaghed viger?
*Den Højestes kraft
bliver mægtig i de svage.*
Verden vil grine sig fordærvet.
*Den, der har Guds nåde,
foragter en sådan hån.*

Was wird ihr außer diesen fehlen!
Ihr einzger Wunsch, ihr alles ist in Gott.

Gott ist unsichtbar und entfernt:
*Wohl uns, dass unser Glaube lernet,
Im Geiste seinen Gott zu schauen.*

Ihr Leib hält sie gefangen.
*Des Höchsten Huld befördert ihr Verlangen,
Denn er erbaut den Ort,
da man ihn herrlich schaut.*

BEIDE:

Da er den Glauben nun belohnt
Und bei uns wohnt,
Bei uns als seinen Kindern,
So kann die Welt und Sterblichkeit
die Freude nicht vermindern.

Ja, hvad kan da mangle!
Alene ønsket om at være alt i Gud.

Gud er usynlig og fjern.
*Godt for os at vor tro lærer os,
at se Gud i ånden.*
Legemet holder os fanget.
*Den Højestes nåde styrker vores længsel,
for Han bygger stedet,
hvor man ser hans herlighed.*

BEGGE:

Da han belønner troen
og bor hos os,
vi hans børn,
kan verden og vores dødelighed
ikke mindske glæden.

10. Arie (Duet) – sopran & bas

O wie wohl ist uns geschehn,
Dass sich Gott ein Haus ersehnt!
Schmeckt und sehet doch zugleich,
Gott sei freundlich gegen euch.
Schüttet eure Herzen aus
Hier vor Gottes Thron und Haus!

Hvor er det gået os vel,
tænk, mat Gud har udset sig et hus!
Smag og se på samme tid,
hvordan Gud er os venligt stemt.
Udøs jeres hjerter
her for Guds trone i hans hus!

11. Recitativo – bas

Wohlan demnach, du heilige Gemeinde,
Bereite dich zur heiligen Lust!
Gott wohnt nicht nur in einer jeden Brust,
Er baut sich hier ein Haus.
Wohlan, so rüstet euch
mit Geist und Gaben aus,
Dass ihm sowohl dein Herz
als auch dies Haus gefalle!

Nuvel, du hellige menighed,
bered dig på den hellige fryd!
Gud bor ikke blot i ethvert bryst,
han bygger sig også et hus her.
Altså, udrust jer
med ånd og evner,
så både hjertet
og dette hus behager ham!

12. Korol

Sprich Ja zu meinen Taten,
Hilf selbst das Beste raten;
Den Anfang, Mittl und Ende,
Ach, Herr, zum besten wendel!

Sig ja til mine handlinger,
hjælp mig til at råde bedst.
Lad begyndelse, midte og ende
vendes til det bedste, Herre!

Mit Segen mich beschütte,
Mein Herz sei deine Hütte,
Dein Wort sei meine Speise,
Bis ich gen Himmel reise!

Lad din velsignelse strømme ud over mig,
lad mit hjerte være din bolig,
dit ord min næring,
til jeg drager mod himlen!

Fællessalme DDS 305 (synges stående):

Sekvens fra 12. årh. / Thomas Laub 1914

Kom, Gud Hel - lig - ånd, - kom brat! Gen - nem-bryd den mør - ke nat
med Guds mor - gen - rø - de! Lad vort hjer - tes lær - ke-slag
hil - se Her - rens kla - re dag, som står op af dø - de!

1 Kom, Gud Helligånd, kom brat!
Gennembryd den mørke nat
med Guds morgenrøde!
Lad vort hjertes lærkeslag
hilse Herrens klare dag,
som står op af døde!

2 Sjælesørger allerbedst,
hertekamrets ædle gæst!
Vær hos os til stede
med Guds fred i storm og strid,
himmelsk trøst i trængsels tid!
Sluk vor sorg med glæde!

3 Saligheden, tvivl til trods,
gør indlysende for os,
som ved Ånd os trøste,
føle dybt, at uden dig
tomt er alt på jorderig,
avner kun at høste!

4 Styrk og bøj os med din arm,
gør vor kolde kundskab varm,
dæmp og luer vilde!
Rens os med dit hjertesuk,
kvæg os med din morgendug:
dryp fra livets kilde!

5 Lad for os, som på dig tro,
livets blomster overgro
gravens mørke tilje!¹
Og ved kirkegårdens port
vift fra os hver skygge sort
med din hvide lilje!

Veni sancte spiritus, et emitte.
Stephan Langton omkr. 1200. (Dansk 1569).
N.F.S. Grundtvig 1837 og 1868.

¹jordoverflade

Prædiken

Kantate 39 "Brich dem Hungrigen dein Brot"

1. Kor

Brich dem Hungrigen dein Brot
und die, so in Elend sind, führe ins Haus!
So du einen nackend siehest, so kleide ihn
und entzeuch dich nicht von deinem Fleisch.
Alsdenn wird dein Licht herfürbrechen
wie die Morgenröte,
und deine Besserung wird schnell wachsen,
und deine Gerechtigkeit wird für dir hergehen,
und die Herrlichkeit des Herrn
wird dich zu sich nehmen.

Del dit brød med den sultne
og tag de elendige ind i dit hus!
Ser du en nøgen, så giv ham tøj,
undgå ikke din næste.
Da vil dit lys bryde frem
som morgenrøden,
og dit sår vil hurtigt læges,
din retfærdighed går forud for dig
og Herrens herlighed
er bag dig.

2. Recitativ - bas

Der reiche Gott wirft seinen Überfluss
Auf uns, die wir ohn ihn
auch nicht den Odem haben.
Sein ist es, was wir sind;
er gibt nur den Genuss,
Doch nicht, dass uns allein
Nur seine Schätze laben.
Sie sind der Probestein,
Wodurch er macht bekannt,
Dass er der Armut
auch die Notdurft ausgespendet,
Als er mit milder Hand,
Was jener nötig ist, uns reichlich zugewendet.
Wir sollen ihm für sein gelehntes Gut
Die Zinsen nicht in seine Scheuren bringen;
Barmherzigkeit, die auf dem Nächsten ruht,
Kann mehr als alle Gab
ihm an das Herze dringen.

Den rige Gud overøser
os med sin overflod,
vi, som kun ånder ved ham.
Alene han
giver nydelsen,
dog ikke kun nyder vi
hans skatte.
De er prøvestenen,
hvorved han bekendtgør,
at han også uddeler nødhjælp
til de fattige,
når han med mild hånd
så rigeligt giver, hvad enhver har brug for.
Hvad vi låner af ham,
skal vi ikke bringe tilbage med renter.
Barmhertighed mod næsten
er den største gave,
vi kan give Gud.

3. Arie - alt

Seinem Schöpfer noch auf Erden
Nur im Schatten ähnlich werden,
Ist im Vorschmack selig sein.
Sein Erbarmen nachzuahmen,
Streuet hier des Segens Samen,
Den wir dorten bringen ein.

Blot skyggen af at være som Skaberen
her på jorden,
er en forsmag på saligheden.
At forbarme sig som Herren,
strør velsignelsens sæd,
som vi høster hos Ham.

4. Arie - bas

Wohlzutun und mitzuteilen vergesset nicht; Glem ikke at gøre godt og dele med andre,
denn solche Opfer gefallen Gott wohl. for sådanne ofre er Gud velbehagelige.

5. Arie - sopran

Höchster, was ich habe, Du Højeste, alt, hvad jeg har,
Ist nur deine Gabe. kommer fra dig.
Wenn vor deinem Angesicht Når jeg vil vise taknemmelighed
Ich schon mit dem meinen for dit åsyn,
Dankbar wollt erscheinen, ved jeg jo,
Willt du doch kein Opfer nicht. at et offer vil du ikke have.

6. Recitativ - alt

Wie soll ich dir, o Herr, Hvordan skal jeg da gengælde dig,
denn sattsamlich vergelten, Herre, i tilstrækkelig grad,
Was du an Leib und Seel hvad du har gjort af godt
mir hast zugutgetan? mod legeme og sjæl?
Ja, was ich noch empfang, Ja, alt hvad jeg har fået,
und solches gar nicht selten, og det ofte og i rigt mål,
Weil ich mich jede Stund har jeg kun Dig
noch deiner rühmen kann? at takke for.
Ich hab nichts als den Geist, Jeg har kun min ånd
dir eigen zu ergeben, at overgive til dig,
Dem Nächsten die Begierd, mit ønske
dass ich ihm dienstbar werd, om at kunne tjene min næste
Der Armut, was du mir gegönt og at give til de fattige,
in diesem Leben, hvad du har ladet mig få her i livet,
Und, wenn es dir gefällt, og, om du vil,
den schwachen Leib der Erd. mit skrøbelige jordiske legeme.
Ich bringe, was ich kann, Herr, Jeg bringer, hvad jeg formår, Herre,
lass es dir behagen, lad det være dig til behag,
Dass ich, was du verspricht, så at jeg, som lovet af dig,
auch einst davon mög tragen. også engang kan bære det herfra.

7. Korale

Selig sind, die aus Erbarmen Salige er de, som forbarmer sig
Sich annehmen fremder Not, over den fremmedes nød,
Sind mitleidig mit den Armen, har medlidenhed med de fattige
Bitten treulich für sie Gott. og trofast beder for dem til Gud.
Die behülflich sind mit Rat, De, der hjælper med råd
Auch, womöglich, mit der Tat, og om muligt med dåd,
Werden wieder Hülf empfangen får selv hjælp
Und Barmherzigkeit erlangen. og møder barmhjertighed.

Bøn & Velsignelse

Fællessalme DDS 330 (synges stående):

Peter Møller 1974

Du, som ud af in - tet skab - te lys og liv og her - lig - hed,
Pa - ra - di - set, som vi tab - te, blom - strer i din kær - lig - hed.
Li - vets Gud, som kun er god, sol og brød og hjer - te - blod.

1 Du, som ud af intet skabte
lys og liv og herlighed,
Paradiset, som vi tabte,
blomstre i din kærlighed.
Livets Gud, som kun er god,
sol og brød og hjerteblod.

2 Du, som satte kærligheden
over al vor skyld og død,
åbnede atter evigheden
for hver slægt i hårdest nød.
Korsets Himmel-træ nu gror
i det lave, hvor vi bor.

3 Tak, at huset her blev bygget
som en sang om Paradis,
som et skaberglimt nedrykket
i vort lavlands tågedis.
Kom og bo her! Alt du kan,
livets Gud og skabermænd.

4 Lad dit ord med glæden springe
i vor høje gæstehal.
Lad din skabermagt os tvinge,
når du siger: tjener, tal!
Gør os til din menighed
med dit folk i tusind led.

5 Du, som ud af intet skaber
tro og håb og kærlighed,
paradiset, som vi taber,
gror af ordets blomsterbed,
byder her den gode fred,
som kun kærligheden ved.

Jens Rosendal 1973

BWV 240 "Sanctus" i G-dur

Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli
et terra gloria eius.

Hellige Herre Gud den Almægtige.
Himlen og jorden
er fuld af din herlighed.

Oversættelser: Bente Marie Braarud

MEDVIRKENDE

Viggo Julsgaard Jensen – prædikant

ENGHAVE BAROK

Klaudia Kidon – sopran

Daniel Carlsson – kontratenor

Mathias Hedegaard – tenor

Jakob Bloch Jespersen – bas

Nina Fischer – ripieno sopran

Rebecca Forsberg Svendsen – ripieno alt

Jakob Skjoldborg – ripieno tenor

Rasmus Kure Thomsen – ripieno bas

Louise Hjorth Hansen – 1. blokfløjte

Per Bengtsson – 1. obo

Aleš Ambrosi – 2. obo

Morten Kiernan – 3. obo ^{BWV 194}, 2. blokfløjte ^{BWV 39}

Jane Gower – fagot

Jesenka Balic Žunic – 1. violin

Jens Solgaard – 2. violin

Rastko Roknic – viola

Kjeld Steffensen – cello

Lars Baunkilde – violone

Christian Dehn Bang – orgelpositiv

Sandra Skov Fallesen – projektmanager

Tak til:

STATENS KUNSTFOND

Den A. P. Møllerske Støttefond

Københavns Musikudvalg

Den Böhmske Fond

Augustinus Fonden

Oticon Fonden

Toyota Fonden

www.enghavebarok.dk

www.facebook.com/enghavebarok

www.vesterbrosogn.dk

SØNDAG 9. OKTOBER 2016 15.00
BACHKANTATER

KANTATE 96 "HERR CHRIST, DER EINIGE GOTTESSOHN" - KANTATE 107 "WAS WILLST DU DICH BETRÜBEN"
KANTATE 180 "SCHMÜCKE DICH, O LIEBE SEELE"

Johann Sebastian Bach
ENGHAVE BAROK

ANNA JOBRANT • ULLA MUNCH • MATHIAS HEDEGAARD • JAKOB BLOCH JESPERSEN

WWW.ENGHAVEBAROK.DK

ENGHAVE KIRKE
SØNDER BULLEVAARD 100 • ØVERKOR ENGHAVES STATION

FRI ENTRÉ

STATENS KUNSTFOND, DEN BOHNSKE FOND
AUGUSTINUS FONDEN, TOTOYA FONDEN MFL.

VESTERBRO SOGN
FOLKEKIRKEN PÅ VESTERBRO

SØNDAG 20. NOVEMBER 2016 15.00
BACHKANTATER

KANTATE 105 "HERR, GEHE NICHT INS GERICHT MIT DEINEM KNECHT" - KANTATE 115 "MACHS DICH, MEIN GEIST, BEREIT"
KANTATE 116 "DU FRIEDERICHST, HERR JESU CHRIST"

Johann Sebastian Bach
ENGHAVE BAROK

KLAUDIA KIDON • TOBIAS WILSON • PETER WULFSBERG MOEN • JAKOB BLOCH JESPERSEN

WWW.ENGHAVEBAROK.DK

ENGHAVE KIRKE
SØNDER BULLEVAARD 100 • VED CARLSBERG'S STATION

FRI ENTRÉ

STATENS KUNSTFOND, DEN BOHNSKE FOND
AUGUSTINUS FONDEN, TOTOYA FONDEN MFL.

VESTERBRO SOGN
FOLKEKIRKEN PÅ VESTERBRO

